

DULKA ANDOR

Építkezés és mentés másként

Eddig hallottunk két olyan előadást, amelyek keresztmetszetét adták a délvidéki állapotoknak a civil szférának, és láthattunk egy oktatási helyzetképet is.

Nagyon sokan mondták a '90-es évek előtt, és most is, hogy nem jó állandóan Trianonnal foglalkozni, vagy onnan indítani a dolgokat. Sokan nagyon rosszalották ezt a Trianon-emlegetést. Viszont nincs olyan témakör a kisebbségi kérdésben, amit nem onnan kell kezdeni. Ugyanis a trianoni probléma, és az onnan származó trauma egy olyan mély árka ennek a léthatárnak, amely meghatározó a kisebbségi létünk minden területén. Megpróbálom azokat a törekvéseket nagyvonalakban és gyorsan végigelemezni, és előre is elnézést kérek, mert tudatosan nagyon darabos lesz az előadás, elég sok adatot szeretnék inkább vizuálisan bemutatni, hogy lássuk azt, hogy milyen helyzetből indult el ez a magyarság, milyen útvesztőit járta be a kisebbségi létnek.

Ma már kaptunk egy-egy mozaikképet az ottani állapotokról. Azt hiszem, hogy ezzel az előadással egy másmilyen képet kapunk. A '90-es évek után pedig majd látjuk, hogy hogyan is próbálunk meg a lehetőségekhez képest építkezni.

Az első világháború utáni traumából gyorsan föleszmélt a Magyar Párt. Már 1922-ben egy kérdőívvel fordult a magyar közösségekhez. Íme a kérdőív:

1. A község (város) neve
2. A község lakosainak száma a legutóbbi népszámlálás szerint
3. A népszámlálástól függetlenül hány magyar lakik a községben?
4. *Hány iskola volt és milyen volt az iskolák jellege azelőtt?*
5. *Az iskolák jellege?*

6. *A tanerők száma 1918-tól minden évben külön-külön (férfiak és nők összesen)?*
7. *Az iskoláknál hány magyar tanerő működik jelenleg?*
8. *A magyar oktatásra használt tantermek száma?*
9. *Van-e a községben magyar közművelődési egyesület? Magyar Gazdakör, Népkör, Kaszinó, zene-, dal, tornaegylet, műkedvelő társaság? Az egyesületnek hány tagja van?*
10. *Van-e magyar ismétlő iskola?*
11. *Van-e magyar tanonciskola?*
12. *A tanítók száma 1918-tól évenként felsorolva*
13. *Van-e a községben nyilvános magyar könyvtár és hány kötetből áll?*
14. *Milyen iskolát, milyen osztályokat szüntettek be 1918 óta és miért?*
15. *Hova járnak jelenleg a bezűntetett iskolák tanulói?*
16. *Hány magyar tanulója folytatja tanulmányait középiskolában és hol?*
17. *1918 óta hány magyar lélek vándorolt ki Amerikába?*
18. *Hányan optáltak más utódállamok javára?*
19. *Vallás szerint hogy oszlik meg a magyar lakosság?*
20. *Hány hold földet foglalt le az állam a határban agrár célra?*
21. *Hány magyarnak jutott az agrárreform földjeiből és milyen ellenszolgáltatásokért?*
22. *A község népe, amely magyar lapokat olvas és hány példányban?*
23. *Mik a község magyarságának legégetőbb sérelmei?*

(Csuka Zoltán: A délvidéki magyarság története 1918–1941, Püski Kiadó, Budapest)

Ennek a kérdőívnek huszonhárom kérdése van és 11 kérdés foglalkozik az iskolával, az oktatással (dőlve). Ezt a kérdőívet minden magyarlakta községbe kiküldték, hogy készítsenek egy bizonyos kisebbségi tükröt az igények szempontjából. Egy adatbázist próbáltak létrehozni, hogy mire számítsanak, mi je van a magyarságnak, valójában egy kisebbségi katasztert próbáltak összeállítani. A kilencedik pontja pedig a közművelődési egyesületekkel foglalkozik, azokkal az intézményekkel, amelyek a közösségi élet szempontjából fontosak egy-egy településen. Azt mutatja ez a kérdőív, hogy a Magyar

Párt nagyon jól ráérezett arra, hogy milyen fontos a kisebbségi létben a magyar oktatás. Mi láttuk azt az előbbi előadásban, hogy mi volt ennek a sorsa.

A magyarságot a trianoni béke apartheidszerű helyzetbe hozta a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban. Pl. az első választásokon nem vették őket emberszámba. Ez azt jelentette, hogy nem volt szavazati joguk. Egy ilyen alaphelyzetből, egy ilyen diszkriminációs állapotból kellett indulnia a magyar kisebbségi építkezésnek, és a jogállami deficit minden elemével, szó szerint a hétfejű sárkánnyal való csatáját kellett megvívnia a magyarságnak. A későbbiek során is, amikor már megtörtént egy átalakulás, 1929-től Jugoszláv Királyság lett, és megtörtént egy diktatúra bevezetése, látjuk ennek a folytatását. „*A zentai járás, amelynek 49 ezer lakosa volt, ebből 40 ezer magyar, egy képviselőt választott. Zenta városa, amelynek 30 ezer lakosa volt, és ebből 26 ezer magyar, szintén egyet, a tiszta magyar lakosságú Magyarkanizsa 18 ezer lakosával egy képviselőt választhatott csak, ellenben a túlnyomóan szerbek által lakott zsablyai járásban 8506 lakos és a titeli járásban 6920 lakos után választottak egy képviselőt és a tulajdonképpeni Szerbiában és Boszniában már 4-5000 ezer lakos választott egy képviselőt. ... az 1931. évi választáson, amikor csupán egy lista volt, ezen az országos listán a 600 ezer főnyi magyarságnak csak egy hely jutott...*” (Csuka János: A délvidéki magyarság története 1918–1941, Püski Kiadó, Budapest) Ez az, amit mondtam, hogy jogállami deficit volt, és ez apartheid politika. Gondoljunk bele, hogy Boszniában és Szerbiában négy-ötezer lakos választott egy képviselőt, míg a hatszáz ezer magyar lakosnak egy képviselői hely jutott. Azt hiszem, ennyi elég ebből, hogy lássuk, hogy milyen helyzetben volt a magyarság a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságban, illetve a Jugoszláv Királyságban.

Ez azért történt meg, mert a közép-európai értékrend felett átlépett a határ, és a balkáni, bizánci, török mentalitás, amelyik nem ismert jogállamot, egyszerűen nem is igyekezett elérni azt, hogy az addig szinte feudális sorban lévő vidékeit egy Mittel-Európa-szintre emelje, hanem fordítva: ezt a térséget igyekezett mindinkább lezüllesztetni, elsősorban anyagilag. Ami onnan is látszott még, hogy az adók megfizettetése a balkáni térségben, tehát a Száva–Duna vonalától délebbre 30% volt, a Száva–Duna vonalától északra, tehát a szlovén, horvát és

a magyar vármegyék vidékein pedig 90% felett volt. Ezek szerint a szerb államapparátust a néhai monarchia területei tartották el.

A magyar közösségi intézményrendszert a szerb hatalom igyekezett szétzúzni. Egy banális példa erre: a falvakban nagy hagyománya volt az amatőr színjátszásnak Télen az emberek egy-egy faluban, néha 2-3 amatőr előadást is színre tudtak vinni. Ezek általában népszínművek voltak. Ezeknek az amatőr színtársulatoknak a közösségekben jelentős volt az összetartó ereje. A hatalom a művelődési egyesületeket többszörösen megsarcolta. Igyekezett munkájukat ellehetetleníteni úgy, hogy minden művelődési rendezvényt több nagy összegű járulékkal terhelt, másrészt pedig egy cenzor meg kellett, hogy nézze az előadást a bemutató előtt. Tudunk olyan esetről, hogy betiltották a díszletet egy népszínműben, és a fát át kellett festeni kékre, azért, mert harmonizált a fehér ház díszletével, ahol, ugye, a muskátli piros volt. Akkor a fa már nem lehetett zöld, mert a ház alapszíne a fehér, a muskátli a piros, a fa meg zöld. A hatalom számára ez magyar irredentizmust sugallt. Ezt át kell alakítani! Így lett a fa kék. Ilyen szánalmas, szinte karikatúra-helyzetbe hozta és alázza meg a hatalom a magyarságot.

Csak Nagybecskerekén tudott működni a Torontál Bánáti Közművelődési Egyesület. Viszont nem volt ereje kiterjeszteni tevékenységének határait a volt Torontál vármegye határain túlra.

Rendszeres volt a magyar művelődési rendezvények erőszakos megzavarása. A csendőrség általában a provokátoroknak adott igazat.

A szerb hatalom – és ez bizonyítja, hogy a térségben az utolsó jogállam szinte a mai napig az Oszák-Magyar Monarchia volt – a jelesebb magyar értelmiségieket, tekintélyes polgárokat minden bírósági határozat nélkül elvitte az országhatárra és átlökte Magyarországra. Kihozták őket onnan, ahol érték, hálószobából, konyhából, úgy, ahogy voltak. Irány Horgos, és átlökték őket a határon. Tették ezt azért, hogy megszabaduljanak azoktól az emberektől, akiknek tekintélyük volt, akik szilárd anyagi háttérrel is rendelkeztek. Tehát egy adott pillanatban mindig a jó magyar kezdeményezések mögé tudtak volna állni anyagilag is, és tekintélyük is volt az emberek előtt. Tőlük igyekeztek ilyen módon megszabadulni.

1932 nyarán megengedték a közművelődési egyesületnek, hogy kiterjessze az egész országra a munkáját. Az első alakuló helyszínen, Zombor-

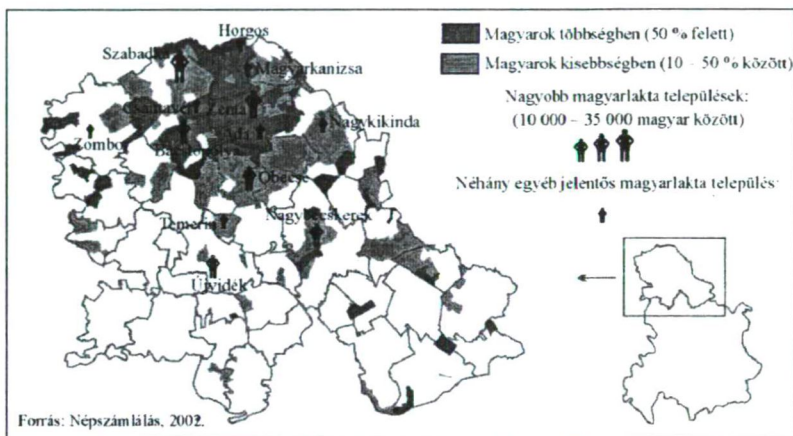
ban mintegy ezer ember vett részt a közgyűlésen. Folytatásként 1940. november 24-én Újvidéken megalakult az Újvidéki Közművelődési Szövetség, amely már az egész délvidéki térségre kiterjesztette a tevékenységét. Nézzük meg ezt a robbanást! 1941 februárjában (mindössze két hónappal később) már 51 fiókja volt! Ez azt mutatja – mivel a szervezők nem tudtak mindenhova eljutni ilyen rövid idő alatt – hogy spontán, gomba módra történő önszerveződéssel jöttek létre ezek a szervezetek, helyi kezdeményezésként. A német megszállás után a Bánság nem került vissza Magyarországhoz, hanem a szerb állam keretében maradt. Bár javult a magyarok helyzete, óriási volt a csalódottság, hiszen mindenki abban reménykedett, hogy a virágvasárnap nemcsak Bácskának hoz felszabadulást, hanem a bánsági magyarságnak is. Ekkor a közművelődési egyesület csak Bánságra korlátozta a tevékenységét, viszont szerkezetében kiterjesztette azt. Fölvállalta a Hangyaszövetkezet és a Takarékszövetkezet szervezését, és létrehozta a Bánáti Magyar Iskolaalapot.

A második világháború után teljesen megszűnt az óvodai, az iskolai és kollégiumi hálózat, bár nagyon jól működő iskolai, kollégiumi hálózat létezett a második világháború alatt, amelynek nagy részét a Bánáti Magyar Iskolaalap is komolyan támogatta.

A kommunista hatalom a 60-as évektől útlevelet adott mindenkinek, aki azt kérte és vízummentesen utazhattunk az egész világban. Ez azt hozta magával, hogy a hatvanas évek végén jelentkező munkásfőlétszám – amit a többi kommunista ország túlfoglalkoztatással tudott megoldani –, Nyugat-Európában vállalt munkát. Mindenki, aki jó szakember volt, és biztos volt abban, hogy a nyugat-európai, jól működő gazdaságban is megállja a helyét, fogta a kalapját, és kiment nyugatra, és vendégmunkásként ott kereste a kenyerét. Többnyire úgy mentek ki, hogy néhány évet ott ledolgoznak, anyagilag egy kicsit konszolidálódnak, megteremtik az itthoni létük biztonságosabb hátterét, és visszajönnek. Azonban az élet más sorsot írt! Felnőttek a gyerekeik, azok már idegen nyelvű iskolába jártak. Azok ott később kiépítették saját megélhetésüket, és már teljes beilleszkedtek az ottani társadalomba. Hazájukba már csak vendégként jártak. Megjelentek az unokák. Az már komolyabb kötődést jelentett, úgyhogy aztán legtöbbször nem jött vissza. Ez a délvidéki magyarságnak egy olyan óriási veszteséget jelent, hogy most kezdjük érezni a demográfiai követke-

ményeit, hisz a második korosztály gyerekei kellene, hogy most itt legyenek iskoláinkban.

Szörványról lévén szó, látjuk azt, hogy a nyugat-bácskai térség az, amelyik el van választva ettől a lila területtől, látjuk továbbá ezt a délbánsági területet Nagybecskerek határától délebbre.

A szörványtérsegnek az a gondja, látjuk, hogy óriási távolságok vannak ezek a sziget magyar területek között, és ezeket kell áthidalni. Ennek a megoldásait keressük, és ebben merül ki az az útkeresés, amit néhány olyan szervezet vállalt fel, amely az 1990-es évek után alakult. Pl. a Nagybecskerek Diáksegélyező Egyesület, a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete, a Szörvány Alapítvány és a Bánáti Magyar Iskolaalap.

A térségben dúló esztelen háborúskodás miatt (amelynek, sajnos, magyar áldozatai is voltak), a gazdaság összeroppant. Ennek pedig a magyarság lett a legnagyobb vesztese. Ebben a tönkrement gazdaságban a magyarok váltak leginkább munkafelesleggé, úgyhogy a magyarság a gazdasági élet peremére szorult, deklasszálódott, és ma is szinte élet-halál harcot vív megmaradásáért.

A második világháború alatt megalakult a Bánáti Magyar Iskolaalap. Ez az iskolaalap a szegény sorsú, de jól tanuló magyar diákok és a magyar diákoknak otthont adó kollégiumok számára gyűjtött ön-

kéntes iskolaadó címén anyagi támogatást. Mindezt abból a célból, hogy egyetlen tehetséges tanuló se vesszen el a közösség számára csak azért, mert a szülők anyagi helyzete nem tette lehetővé az iskoláztatást. Így próbálta biztosítani azt az értelmiségi utánpótlást, amelyre a Bánságnak igen nagy szüksége volt.

A mozgalomnak a második világháború vetett véget, de jó néhány értelmiségi ennek az Iskolaalapnak köszönhette azt, hogy olyan pályára került, ami meghatározta a sorsát. Többek között a magyarittabéi származású Szabó István püspök úr, a Dunamelléki Refomátus Egyház püspöke is említette, hogy az édesapja éppen a Bánáti Magyar Iskolaalapnak a támogatójaként tudott tovább tanulni.

Innen nekünk az ötletet, hogy ennek a szervezetnek a tevékenységét felújítsuk. Van három kollégiumunk, amely irigylésre méltó komfort-fokozatú. Ezek zömmel olyan pénzekből épültek, amelyekhez a délvidéki magyarságnak semmi köze. Elsősorban szalézi és nyugat-európai adományokból, és a magyar állam adományaiból – különösen a polgári kormány idejéből, ezt ki kell hangsúlyozni. Önköltségi áron a délvidéki a magyar szülők zöme nem tudná itt taníttatni a gyerekeit. Tehát, egy méltányos árat kell szabni. Elmúlt jó néhány év, a kollégiumok működnek, a délvidéki magyarság pedig eddig még nem tett semmit az önszegélyezés terén, meg sem mozdult ez ügyben. Jó lenne, ha ezt a Bánáti Magyar Iskolaalapot úgy tudnánk felépíteni, hogy alkalmat adjon a délvidéki magyarságnak arra, hogy visszaszerezze az önbecsülését, a hitét. Ha nem is tudja ezeket a kollégiumokat teljes egészében fenntartani, tegyen valamit annak érdekében, hogy lássa a világ, hogy akar tenni valamit!

Két kollégiumnak konyhája van, itt segítségként elsősorban nem csak pénzadományra van igény. A délvidéki magyarság nagy része még kötődik a földhöz. Szinte minden terményből mindig marad valamennyi fölöslege. Ezt ne hagyja tönkremenni, hanem időben adja át az Iskolaalapnak, amely majd megszervezi a begyűjtést. Egyet kell megértenie, hogy senki ne szegélyellen keveset adni, és a természetbeni adományokat a két kollégium a konyhája révén már meg fogja érezni. A muzslyai Emmausz fiúkollégiumban és a nagybecskereki leánykollégiumban a havi ellátmány 30 hamburger ára. A magyar szülőknek arra kellene gondolniuk, hogy a gyermekük otthon is pénzbe kerül. Vajon

kitartható-e otthon egy középiskolás gyerek 30 hamburger árából? Amit mi kérünk, az az, hogy az adjon, aki úgy tud lemondani az adományról, hogy nem hoz áldozatot, nem nélkülözés árán adja. Saját gyermeke szájától senki el ne vegye! Az adomány alapjául havonta egy doboz cigaretta (300 forint) árát határoztuk meg. Ha egy család 300 forintot, azaz 100 dinárt ad, az a mostani gazdasági helyzetben sem nagy megterhelés a családok többségének. És számoljunk azzal, hogy sokan érzik sajátjuknak a kezdeményezést, és az már évi szinten komolyabb összeget jelent. Higgyék el, hogy tekintélyes összeg összejön így. Ezt a folyamatot indítottuk most el. Emlékezzenek vissza '40-re és '41-re, amikor novembertől februárig alakult 55 fiókszervezete a Délvidéki Magyar Közművelődésnek. Az Ürményházi Ifjúsági Klub 2006. március 9-én, Ürményházán megalakította a Bánáti Magyar Iskolaalap első szervezetét. Azóta eltelt tíz hónap és nemrég megalakult a Bánáti Magyar Iskolaalap tizedik helyi szervezete. Tehát egy évre volt szükségünk, hogy Kalapis Sztóján atyával, muzslyai szalézi szerzetessel, aki egyébként bolgár, és működteti az Emmausz fiúkollégiumot, járjuk a falvakat, és igyekezzünk újjáéleszteni a már feledésbe merült önszegélyező mozgalmat. A Bánáti Magyar Iskolaalap egyébként a Szórvány Alapítvány keretében működik.

Az egyházi javak visszaszármaztatása Szerbiában még nem történt meg. Nagybecskerekben a piarista alapítású gimnázium 1920-ban megszűnt. A piarista szerzeteseknek volt kollégiumuk is, abban ma állami iskola működik. A Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővéreknek volt iskolájuk, zárdájuk. Úgy hírlik, hogy ezt az épületet az egyház visszacapja. Jó lenne kialakítani a magyar iskolai képzésnek egy olyan rendszerét, amely magába foglalná a magyar oktatási intézményeket az óvodától egészen a középiskoláig, egy földél alatt... Tehát egy egyházi magyar oktatási központot kellene létrehozni. Mely iskolák lennének itt? Elsősorban azok, amelyekre a vajdasági magyarság igényt tart. Célunk az, hogy a Szórvány Alapítvány és a Bánáti Magyar Iskolaalap úgy kamatoztassa a kapott támogatást, hogy a magyar iskolákat jobban felszereljük, hogy így vonzóbbak legyenek az állami iskoláknál. Ha jobban felszereltek, akkor a szülők látják, hogy ott jobbak a feltételek. Akkor inkább ilyen iskolába íratják gyermeküket. A jó iskolai felszereltség komoly vonzerő. Sok keserű tapasztalatunk is van. Rájöt-

tünk, hogy a kabátujjánál fogva nem lehet beráncigálni senkit sem a magyar iskolába. Viszont annak, aki eldönti, hogy odajön, igyekszünk minél többet megadni. Az oktatási intézmények, kollégiumok, egyesületek, egyházi intézmények, a különböző mozgalmak, és mindenki egyéb, aki segíteni tud, mindenki számít.

A muzslyai Emmausz fiúkollégium, főleg nyugat-európai pénzekből épült, és az Apáczai Alapítvány támogatásából. Kb. 60-70 tanulónak van helye ebben a kollégiumban. Ez azt jelenti, hogy B kategóriás szállónak megfelelő szolgáltatást kapnak a fiúk, két-három fekvőhelyes szobákban, fürdőszobával, tanulóteremmel.

A Miasszonyunkról Nevezett Szegény Iskolanővérek Kollégiumára érvényes, hogy minden rosszban van valami jó. Ebbe az épületbe a '90-es évek folyamán menekülteket szerettek volna betelepíteni. Hogy a ház ne álljon üresen, Nagyikindáról áthelyeztek két nővért, akik tíz lányt felvettek, ingyen bentlakásra az épületbe. A magyarországi Patróna Hungariae ezt a kezdeményezést fölkarolta, és ebből lett egy gyönyörű kollégium. Most már több mint 40 lány lakik itt, és ez komoly szigete a magyar reménységnek Nagybecskerekén. Itt a szülők anyagi könnyítését az is jelenti, hogy nemcsak pénzben, hanem természetben is tudják törleszteni a lakhatási díjat. Itt lelki gyakorlatok is zajlanak, tehát nem csupán bentlakás ez, hanem igazi közösségformáló, keresztény értékrendű értelmiségnevelő intézmény.

A Nagybecskereki Diáksegélyező Egyesület az egyik legrégebbi újabbleletű civil szervezet a Bánságban. 1993-ban alakult, és föl vállalta a magyar gyerekek támogatását. Az alapítványi támogatások elmaradása következtében az történik, hogy mindössze 500 dinárral, 1500 forinttal tud támogatni 50 magyar diákot. Ezen kívül van egy mikrobusza, amely járja a várost, egy meghatározott menetrend szerint, és a peremterületekről, ahol a fiatal magyar házaspárok laknak, szállítja a gyerekeket második-harmadik osztályos korukig az iskolába. Ezzel azt érte el az egyesület, hogy a diákok létszáma Nagybecskerekén nem csökkent, és már ez is sikernek számít.

Ürményháza Délbánság egyik szigetmagyar falva. Itt arról van szó, hogy van egy 1000 lakosú falu, ebből 800 magyar, és kb. 60 magyar gyerek jár elsőtől nyolcadikig iskolába. Van két falu a közelben, az egyik 70, a másik 42 km-re, négy osztályos osztatlan tagozattal, tehát

egy tanító néni dolgozik 8-9-10 gyerekekkel. Nezsény 42 km-re van Ürményházától, Nagybecskerek felé, Udvarszállás pedig a Kelet-Bánságban, szinte a román határon, a fehértemplomi járásban. Ott mindössze 250 magyar él, és szinte színtiszta magyar falu. A szülőket és gyerekeket igyekszünk meggyőzni, hogy jöjjenek Ürményházára, hogy ott folytassák magyarul a tanulmányaikat, hisz tovább tudjuk egyengetni az útjukat a meglévő kollégiumi rendszerben. Egy Ürményházáról elszármazott, Magyarországon élő vállalkozó felajánlotta nagyszülei házát, hogy „csináljunk” kollégiumot. Rájöttünk, hogy túl költséges lenne egy intézményt fenntartani, úgy gondoltuk, nagyon jól bevált a családotknál való elhelyezés. Célunk, hogy a más falvakból hozott gyerekeket megmentsek a magyar oktatás számára, ezáltal a falut is próbáljuk menteni. Így már nem zárhatják be a magyar iskolát olyan könnyen Ürményházán, hisz nemcsak a falut szolgálja, hanem egy kisebb régióknak is iskolája. Nekünk olyan szociális gondokat is meg kell oldani, amikkel a peremre szorulás következtében találkozunk.

1997-től indult egy Hagyományápoló Kör Ürményházán, később Ifjúsági Klub néven jegyeztük be, elég szerteágazó tevékenységgel. Azt hiszem, hogy a térségben tevékenységünkkel elértük azt, hogy megtörtént az isten háta mögöttiség érzését. Nagyon sok rendezvényre el tudtunk jutni azzal a nagyon kevés gyerekekkel, és nagyon jól beépültünk a magyar-magyar kapcsolatokba (pl. intenzív számítástechnikai képzésre hoztunk Szegedre gyerekeket), és a helyi rendezvények sorába is. Ott helyben is rendezünk kétévenként evangelizációs szavalóversenyt, évente honismereti történelmi vetélkedőt, anyanyelvi és más táborokat... Az utóbbi években a szegedi Katolikus Ifjúsági Alapítvánnyal van folyamatos együttműködésünk. Így jelentős űrt töltünk be a falu életében.

Az út Európába Magyarországon át vezet. A horvát-szerb háború következtében Szerbia nem fog Horvátországon keresztül egyhamar bemaszírozni Európába. A szélesebb látókörű többségi nemzetbeliek ezt jól látják. Így a magyarság a térségben mások számára és számunkra is felértékelődött. Van eset, hogy vegyes házasságból született gyermekek járnak már magyar iskolába. Ez még nem általános jelenség, de a szülőknél abból az egészséges felismeréséből fakad, hogy a gyerek az

utcán is megtanul szerbül, viszont a magyar nyelv a továbblépéshez esetleg még egy lehetőséggel több lesz. Van a szerb társadalomban egy nagyon vékony réteget érintő, lassú, de az eddigi helyzetéhez képest mégis reménykeltő változás.

Ha már mások is felfigyelnek arra, hogy a magyarul végzett iskoláztatás hosszú távon gyermekeik számára többet nyújthat, akkor nekünk is minden támogatást meg kell adni azoknak, akik anyanyelvükön szeretnének tovább tanulni. Hogy ez a továbbtanulás mind a szülők mind a diákok számára, anyagi helyzetétől függetlenül, minél zökkenőmentesebb legyen, a továbbiakban is megtesz mindent a Szórvány Alapítvány és a Bánáti Magyar Iskolaalap.

